

КУКУРЈАК (*Eranthis hiemalis* L.)

Кукурјак је шумска биљна врста која се може наћи у сеновитим храстово-грабовим шумама, на свежем хумусном земљишту. Једна је од првих биљака која процвета код нас (февруар - март), па се њени цветови жуте на снежном покривачу. Листови се развијају након цветања. У буквалном преводу њен назив на латинском значи „зимско цветање“. Врста је у Србији ретка, заштићена законом и припада строго заштићеним врстама.

ПЛУЋЊАК (*Pulmonaria officinalis* L.)

Плућњак је пролећница са специфичним длакавим, истачканим листовима. Цветови су промене боја, код младе биљке су у розе нијансама, а како биљка стари цветови добијају љубичасте тонове. Цвета у периоду од марта – маја. У медицини се користи за смирење кашља и олакшавање искашљавања. Станишта су јој светле, лишћарске шуме, као и обале потока. У нашој земљи је широко распрострањена, али је и заштићена законом.

Пролећницама се називају биљке које прве цветају крајем зиме и почетком пролећа. Оне својом лепотом најављују раскош која следи током пролећних и летњих месеци. Обојеност њихових цветова још више долази до изражаја на снегу, који је често још увек присутан у време када оне цветају, или на травњацима који још увек нису озеленили. Углавном су то вишегодишње, зељасте врсте. Пролећнице не припадају одређеној фамилији или роду, али оно што им је заједничко јесте да цветају на самом почетку вегетацијске сезоне, пре других биљака.

Иако пролеће почиње тек крајем марта, прве пролећнице могу се појавити већ јанура месеца. Из тог разлога ове биљке се често називају и весницима пролећа, а у народу представљају симбол буђења и новог живота. Пролећнице су нашле примену и у медицини, кулинарству, производњи парфема, хортикултури.

Као и остале биљне врсте, пролећнице су под сталним негативним деловањем човека. Главни узрок њихове угрожености је сакупљање на неодржив начин. Сакупљањем надземних делова биљака, за личне потребе и у мањим количинама, оне се не угрожавају али се на тај начин деградира естетска вредност природе. Насупрот овом начину сакупљања је сакупљање целих биљака (са подземним органима) којим се биљке трајно уклањају са станишта и чиме се у великој мери утиче на њихову бројност.

Неке врсте пролећница се у Србији штите на основу одредби Закона о заштити природе као заштићене и строго заштићене врсте. Њихово сакупљање и нарушавање станишта на коме расту је строго забрањено и кажњиво.

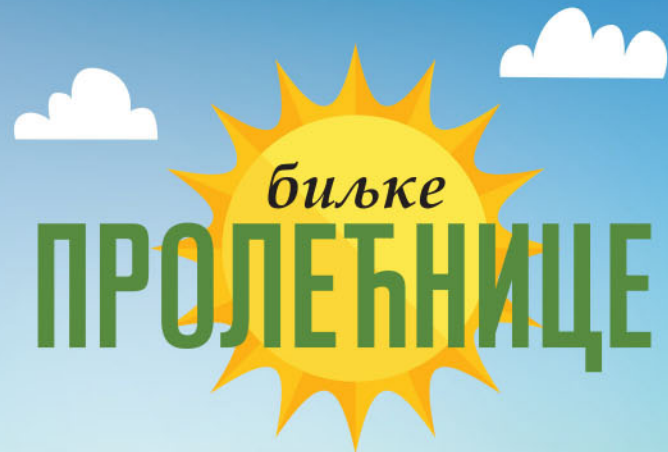
Најпознатије врсте пролећница су: висабаба, љубичица, кукурек, плућњак, нисица, гороцвет, пасји зуб и друге.

ФАКТОРИ УГРОЖАВАЊА

- Прекомерно сакупљање
- Све мањи број опрашивача (бумбара, пчела, лептира...)
- Унопење и ширење инвазивних врста
- Уништавање станишта (ширење грађевинских подручја, сеча шума, претварање ливада и пашњака у обрадиве површине)
- Природна сукцесија (зарастање ливада и пашњака услед престанка испаше и кошења)

Аутори фотографија:

Марија Катић, Драгана Недељковић, Предраг Лазаревић, Ненад Секулић, Драган Нешић

INSTITUTE
FOR NATURE
CONSERVATION
OF SERBIA

ЗАВОД ЗА
ЗАШТИТУ
ПРИРОДЕ
СРБИЈЕ

ПОТАЈНИЦА (*Lathraea squamaria* L.)

Потајница се у великој мери разликује од осталих пролећница. Може се видети само у пролеће када цвета, будући да је остали део године сакривена под земљом. Ова биљка је паразит на корењу леске, јове, брезе или букве. Као паразитска врста не формира листове, а самим тим и не обавља процес фотосинтезе. У зависности од временских услова цвета у периоду фебруар – април. Углавном расте у влажним шумама. Назив јој потиче од грчке речи lathraios (сакривен, потајан) јер је већи део стабла у земљи (сакривен).

ВИСИБАБА (*Galanthus nivalis* L.)

Висибаба је најпознатија пролећница и симбол пролећа. Цвета од јануара – марта. Широко је распрострањена, у мезофилним шумама, по шибљацима, шумским чистинама, ливадама. Сакупља се у великој мери због свог декоративног изгледа и због тога је све више у опасности да постане угрожена врста у Србији. У неким земљама Европе, ова врста је већ угрожена и укључена је у Црвене књиге флоре многих земаља.

ШАФРАН (*Crocus vernus* (L.) Hill)

Шафран је врста која својим привлачним, крупним љубичастим цветовима уме обојити велике површине на ливадама и у шумама на којима расте. Цвета у периоду фебруар – мај. Највише шафрана се узгаја у Индији и на медитерану где се и најчешће користи као зачинска биљка. Због свог атрактивног изгледа узгаја се у хортикултури. Највише је распрострањен у западним деловима Србије.

ГОРОЦВЕТ (*Adonis vernalis* L.)

Гороцвет расте на песку, по сушним ливадама, по ободима или унутар ксерофилних шума. Врсту карактеришу изразито жути цветови. Цвета у периоду март – мај. Од половине прошлог века у Србије се интензивно експлоатише због лековитог сојства и декоративног изгледа. Последњих година фактор угрожавања постаје и зарастање станишта. У Србији је спорадично распрострањена и заштићена законом као строго заштићена врста.

ЉУБИЧИЦА (*Viola odorata* L.)

Поред висибаве, љубичица представља још један симбол пролећа. Станишта су јој листопадне шуме, обале потока, ливаде. Цветови су љубичасте боје интензивног мириса. Цвета у периоду фебруар – април. У Србији је широко распрострањена, међутим због интензивне експлоатације, декоративног изгледа и лековитог својства, врста је заштићена законом.

ПАСЈИ ЗУБ (*Erythronium dens-canis* L.)

Пасји зуб је једна од првих и најлепших пролећница. Расте у листопадним храстово – грабовим шумама и шикарама. Цвет је углавном црвено - ружичасте боје, а листови су са специфичним пегама и могу се користити као салата. Назив пасји зуб потиче од специфичног зуболиког облика луковице. Врста је у Србији је широко распрострањена.